

Мр Весна Торић Ерић
Истрживач сарадник
Институт за упоредно право, Београд

Прегледни научни рад
УДК: 343.296 (4-672ЕУ)

ПОДЕЉЕНА ОДГОВОРНОСТ ЕУ И ДРЖАВЕ ЧЛАНИЦЕ

Бројни су чиниоци који ометају и компликују поступак ефикасног остваривања захтева за накнаду штете у поретку ЕУ. Сложен режим подељене одговорности ЕУ и државе чланице свакако представља једно од главних ограничења на путу успешног остваривања захтева за накнаду штете. У раду се прво приказује институт подељене одговорности ЕУ и државе чланице, а након тога указује на његова ограничења. На крају се износе предлози за унапређење постојећег режима.

Кључне речи: подељена одговорност, тужба за накнаду штете, Европска унија, државе чланице, Суд правде

1. УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Чланом 340. Уговора о функционисању Европске уније (у даљем тексту УФЕУ) предвиђа се одговорност Европске уније (у даљем тексту ЕУ) за накнаду штете коју су проузроковале њене институције или службеници у вршењу својих дужности.¹ Иако је еквивалентна одредба Уговора садашњем члану 340. УФЕУ постојала још од Уговора из

¹М. Станивуковић, *Појединац пред Судом европских заједница*, Службени гласник, Београд 2007, 106; В. Кнежевић-Предић, З. Радивојевић, „Правосудна заштита права појединаца у Европској унији“, *Уставне и међународноправне гаранције људских права*, (ур. З. Радивојевић) Правни факултет, Ниш 2008, 118.

Рима, тужба за накнаду штете временом није стекла велику популарност код тужилаца.²

За разлику од тужбе за поништај и тужбе због пропуштања, приватни тужилац код тужбе за накнаду штете не мора посебно да доказује своју процесну легитимацију и није ограничен тако кратким преклузивним роком. Међутим и поред тога показало се да Суд правде (у даљем тексту СП)³ рестриктивно тумачи право тужиоца на накнаду штете, те су стога веома ретке пресуде донете у корист тужилаца.⁴ СП, тако, између осталог, захтева доказивање вишег степена противправног деловања на страни ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ у поступку одлучивања о захтеву за накнаду штете.⁵

Критика са аспекта ефикасног обештећења појединаца се упућује такође и у погледу чињенице да доказивање узрочности доводи до великих проблема у пракси.⁶ Будући да је терет доказивања каузалне везе увек на тужиоцу, установљивање узрочности у пракси представља тежак задатак за њега.

Остваривање захтева за накнаду штете пред СП се такође отежава и компликује и услед одсуства могућности на страни тужиоца да покрене јединствени поступак против ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и државе чланице пред једним судом када сумња да постоји подељена одговорност ЕУ и држава чланица.⁷

Овај проблем се истиче, у доктрини, као једно од главних ограничења постојећег механизма и као такав биће анализиран у овом раду. Наиме, у раду се прво представља институт подељене одговорности ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и државе чланице, а након тога указује на

²D. Chalmers, G. Davies, G. Monti, *European Union Law, Cases and Materials*, Cambridge University Press, United Kingdom 2010², 431.

³Уговором из Лисабона Европски суд правде, чије је право име до тад било Суд правде Европских заједница је променио свој назив у Суд правде Европске уније. За потребе овог рада ће се употребљавати термин Суд правде како када се упућује на његово поступање пре, тако и након ступања на снагу Уговора из Лисабона.

⁴Општи правозаступник Тезуро у свом мишљењу у предмету *Брасери* наводи како је до тог момента, тачније до 1995. године, донето само осам пресуда којима је тужиоцима досуђена накнада штете. В. Т. С. Hartley, *European Union Law in a Global Context: Text, Cases and Materials*, Cambridge University Press, Cambridge 2004, 206-207.

⁵Т. С. Hartley, *Темељи права Европске заједнице*, Правни факултет Свеучилишта у Ријеци, Ријека, 2004, 474–477.

⁶Као спорно питање јавља се, између осталог, утврђивање да ли је у поједином случају наступио прекид узрочног тока, као и доказивање довољне блискости између акта и настале штете, наведено према D. Chalmers, G. Davies, G. Monti, 436-437.

⁷В. J. Sahlstrand, "The Non-Contractual Liability of the EC", Faculty of Law, Lund University 1999, 56.

његова ограничења. На крајусе износе предлозица унапређење постојећег режима.

2. ПОЈАМ И ВРСТЕ ПОДЕЉЕНЕ ОДГОВОРНОСТИ

Учешће држава чланица у поступку стварања и спровођења права ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ ствара могућност за настанак подељене одговорности ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и државе чланице за штету. Таква подељена одговорност ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и државе чланице јавља се у бројним ситуацијама када претрпљена штета није проузрокована искључиво комунитарним или националним актом, већ представља резултат узајамног доприноса органа ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и националних органа.⁸

У суштини, ради се о случајевима код којих су и органи ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и државе чланице истовремено одговорни за насталу штету.⁹ До тога може доћи у ситуацијама које би могле да се разврстају у следеће две групе. Подела је извршена с обзиром на то да ли државе чланице поступају као агенти ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ или се ради о заједничком доношењу незаконитих одлука од стране држава чланица и ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ.¹⁰

а) У првој групи случајева национални органи државе чланице спроводе и/или извршавају незаконит акт ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ, односно у питању су ситуације када је потребно предузимање националних мера за спровођење права ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ.¹¹

Овде се ради о случајевима у којима се захтева повраћај износа који су неосновано наплаћени тужиоцу од стране националних органа на основу незаконитог прописа ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ,¹² као и случајеви код којих су органи држава чланица одбили да исплате дуговане износе, да издају

⁸ А. Н. Türk, *Judicial Review in EU Law*, Edward Elgar Publishing Limited, UK 2009, 209.

⁹ А. Ward, *Judicial Review and the Right of Private Parties in EU Law*, Oxford University Press, Oxford 2007², 375-90.

¹⁰ J. Sahlstrand, 16.

¹¹ D. Chalmers, G. Davies, G. Monti, 437.

¹² В. на пример, Предмет 96/71 *Haegeman v Commission* [1972] ECR 1005M, Предмет 26/74 *Roquette v Commission* [1976] ECR 677; Предмет *IBC v Commission* 46/75 [1976] ECR 65; Предмет 20/88 *Roquette v Commission* [1989] ECR 1553; Предмет C-282/90 *Vreugdenhil v Commission* [1992] ECR I-1937; Предмет T-167/94 *Detlef Nölle v Council and Commission* [1995] ECR II-2589; Предмет T-91/05 *Sinara Handel v Council and Commission* [2007] ECR II-245, параграф 79, наведено према А. Н. Türk, *Judicial Review in EU Law*, Edward Elgar Publishing Limited, UK 2009, 247.

потребна одобрења, или да предузму друге мере на основу незаконитог акта ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ.¹³

Важно је разликовати ову групу случајева од ситуација у којима је штета проузрокована погрешним спровођењем или извршењем иначе законитих прописа ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ од стране органа држава чланица. СП је недовосмислено наглашавао да у тим ситуацијама не долази до настанка подељене одговорности, већ је на националном суду државе чланице да оцени да ли су испуњени услови за постојање одговорности држава чланица и да ли долази до примене начела одговорности државе за повреду права ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ. Непостојање подељене одговорности у овим ситуацијама је логична последица чињенице да се Уговором, за разлику од Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту ЕКЉП), не јемчи појединцима право на подношење тужбе против држава чланица СП. Такође, немогућност установљавања подељене одговорности у случајевима погрешног спровођења иначе законитог акта ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ неминовно произилази и из одсуства овлашћења на страни СП да укине одредбе националног прописа или мере које су противне праву ЕУ.¹⁴ Тако, на пример, иако одлуке СП донете у поступку одлучивања о претходном питању значајно утичу на исход контролног поступка који се води пред националним судовима, СП нема овлашћења да укине одредбе националног прописа или мере које су противне праву ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ. Наиме, СП је једино овлашћен да спорни национални пропис огласи противним комунитарном праву, сугеришући тако датом националном суду да га не примењује у конкретном случају.¹⁵

¹³Спојени предмети 9 и 11/71 *Compagnie d'approvisionnement and Grands Moulins v. Commission* [1972] ECR 391; Предмет 43/72 *Merkur v Commission* [1973] ECR 1055; Предмет 153/73 *Holtz & Willemsen v Council and Commission* [1974] ECR 675; Предмет 74/74 *CNTA v Commission* [1975] ECR 533; Предмет 99/74 *Grands Moulins v Commission* [1975] ECR 1531; предмет 281/82 *Unifrex v Commission and Council* [1984] ECR 1969; предмет C-119/88 *AERPO v Commission* [1990] ECR I-2189; предмет C-55/90 *Cato v Commission* [1992] ECR I-2533.; предмет 81/86 *De Boer Buizen v Council and Commission* [1987] ECR 3677, Предмет 101/78 *Granaria* [1979] ECR 623; предмет 12/79 *Wagner v Commission* [1979] ECR 3657; Спојени предмети C-104/89 и C-37/90 *Mulder and others and Heinemann v Council and Commission* [1992] ECR I-3061; предмет T-93/95 *Laga v Commission* [1998] ECR II-195; предмет T-94/95 *Landuyt v Commission*, [1998] ECR II-213. Наведено према А. Н. Türk, 106.

¹⁴B. J. Sahlstrand, 13.

¹⁵Национални судови државе чланице су у тим ситуацијама једини овлашћени да непосредно пониште националне акте који су противни праву ЕУ, без обзира да ли је у конкретном поступку дошло до прибегавања поступку претходног одлучивања. в. Н. Мисита, *Европска унија- Оснивање и развој*, Revicon, Сарајево 2010, 76; G. F. Mancini, D. T. Keeling, „Democracy and the European Court of Justice“, *The Modern Law Review* 57/1995, 182–185.

б) У другој групи ради се о случајевима када државе чланице и институције ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ, најчешће Комисија, заједнички одлучују. До тога долази, између осталог, у области спољне трговине где је државама чланицама дозвољено да ограниче увоз робе из трећих држава по добијању дозволе од Комисије.¹⁶

3. ОДРЕЂИВАЊЕ НАДЛЕЖНОГ СУДА И ИДЕНТИФИКАЦИЈА ТУЖЕНОГ

У свим случајевима постојања подељене одговорности као спорна се појављују питања идентификације туженог и избора надлежног суда.¹⁷

Одговор на питање ко је проузроковао штету, односно ко је тужени, уједно у начелу опредељује и надлежност суда, будући да основни принцип налаже да је за тужбе за накнаду штете проузроковане повредом права ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ против држава чланица надлежан национални суд, док је за тужбе за накнаду штете против ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ надлежан искључиво СП.¹⁸ Међутим у случајевима постојања подељене одговорности, примена датог основног начела за одређивање надлежног суда не налази своју пуну примену. Наиме, дати принцип није од довољног практичног значаја будући да се његовом применом не може у сваком конкретном случају утврдити надлежан суд.

Другим речима, спорним остаје да ли би поступак за накнаду штете требало покренути пред националним судским органима или СП, будући да се у случајевима подељене одговорности, често догађа, да појединцима истовремено стоје на располагању правна средства пред СП и пред националним судом.¹⁹

Приликом избора надлежног суда за подношење тужбе за накнаду штете по основу подељене одговорности у случају наводне повреде права ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ, долази заправо до примене два донекле супротстављена концепта, што у пракси доводи до низа сложених решења.

¹⁶Заједничким одлукама се углавном прибегава када држава чланица предузима заштитне мере уз изричито одобрење Комисије. В. W. Wils, „Concurrent liability of the Community and a Member State”, *European Law Review*, 1992/17, 199.

¹⁷D. Chalmers, G. Davies, G. Monti, 436.

¹⁸М. Станивуковић, 107; S. Hargreaves, *EU Law Concentrate, Law Revision and Study Guide*, Oxford University Press, New York 2011², 82.

¹⁹A. H. Türk, 247.

С једне стране, СП има на основу члана 340. став 2. УФЕУ искључиву надлежност у погледу захтева за накнаду штету по основу вануговорне одговорности ЕУ, док је, с друге стране, СП је развио доктрину на основу које се захтева од тужиоца да пре подношења тужбе за накнаду штете СП исцрпи све могућности за накнаду штете против држава чланица пред националним судовима како би тужба била допуштена.²⁰

Након почетних недоумица у погледу тумачења формулације исцрпљености унутрашњих правних лекова, СП је у предмету *Unifrex v. Commission* појаснио да се „узима да такав начин обештећења обезбеђује ефикасну заштиту појединаца једино уколико омогућава остваривање накнаде наводне штете“.²¹

Избор надлежног суда је у великој мери условљен тиме да ли се у конкретном случају јавља прва или друга врста подељене одговорности.

3.1. Институт подељене одговорности у случајевима када органи државе чланице спроводе и извршавају право ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ

У првој групи случајева, тачније у ситуацијама где држава поступа само као агент ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ примењујући право ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ, полази се од начела исцрпљености унутрашњих правних лекова као предуслова за допуштеност тужбе пред СП. У складу са претходно изложеном праксом установљеном предметом *Unifrex v. Commission*, при тумачењу датог начела као опредељујући критеријум узима се ефикасност правних средстава која су доступна пред националним судовима у погледу накнаде евентуалне штете.

3.1.1. Поступак након поништавања незаконитог акта

Дакле, применом критеријума ефикасности расположивих правних средстава тужилац би требало да прво пред националним судовима оспорава меру ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ. У току поступка пред националним судовима, национални суд или трибунал може, а у одређеним случајевима и мора да као претходно питање упуту СП питање о ваљаности акта ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ на основу члана 267. УФЕУ (ранији 234. УЕЗ), али не и питање о обиму, односно уделу

²⁰М. Станивуковић, 107;

²¹В. предмет 281/82 *Unifrex v. Commission and Council* [1984] ECR 1969, параграф 11; предмет 175/84 *Krohn v. Commission* [1986] ECR 763, параграф 27; предмет T-195/00 *Travelax and Other v. Commission* [2003] ECR II-1677, пасус 87; предмет C-80/04 *PDL D Trading v Council*, Наредба од 12. априла 2005 (необјављено), параграф 47, наведено према А. Н. Türk, 247-248.

одговорности ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ.²² Уколико је СП, одлучујући о ваљаности одређеног акта, у поступку на основу члана 267. УФЕУ, донео пресуду која не представља ваљан основ за обештећење пред националним судом, тужилац може захтевати накнаду штете непосредно пред СПи без претходног исцрпљивања унутрашњих правних лекова пред националним судом, будући да они не би могли да пруже ефикасну заштиту у том случају.²³

Узима се да тужилац има ефикасно правно средство пред националним судовима једино уколико национални суд, може, након поништавања незаконитог акта од стране СП, да изврши спорну дуговану исплату. До тога углавном долази једино када институција ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ уместо претходног донесе нови акт који предвиђа финансијски повољнију конструкцију за тужиоца.²⁴

С друге стране, чешћи је случај да национални органи државе чланице нису у могућности да изврше исплату, чак и након евентуалног поништаја комунитарног акта од стране СПбудући да то изискује даље деловање од стране надлежних органа ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ. У овом случају, појединац нема ефикасно правно средство пред националним судовима, те тужбу за накнаду штете може директно поднети СП.²⁵

По сличном моделу се решавају и ситуације када органи државе чланице одбијају да појединцу издају дозволу или други акт ослањајући се при томе на незаконит комунитарни акт. Када је национални суд у могућности да донесе захтевани акт након поништаја комунитарног акта од стране СП, сматра се да тужилац има ефикасно правно средство пред националним судовима и да је стога тужба СП недопуштена пре исцрпљивања унутрашњих правних средстава.²⁶ Међутим, уколико у конкретном случају не постоји ефикасно правно средство пред националним судовима, тужба СП ће се сматрати допуштеном.²⁷

²²Case T-47/02 *Danzer and another v Council* [2006] ECR II-1779, пасуси 31–33 наведено према А. Н. Türk, 248; У предмету *Гранариа* (1978), СП је одбио могућност да о вануговорној одговорности Заједнице расправља у поступку одлучивања о претходном питању. В. М. Станивуковић, 107.

²³Case 20/88 *Roquette v Commission* [1989] ECR 1553, пасус 16.

²⁴Case 46/75 *IBC v Commission* [1976] ECR 65.

²⁵Спојени предмети 9 и 11/71 *Compagnie d'approvisionnement and Grands Moulins v Commission* [1972] ECR 391; Предмет 43/72 *Merkur v Commission* [1973] ECR 1055 пасус 6; Предмет *Unifrex v Commission and Council* [1984] ECR 1969, пасус 12.

²⁶Предмет 12/79 *Wagner v Commission* [1979] ECR 3657, пасуси 12-14.

²⁷Case 81/86 *De Boer Buizen v Council and Commission* [1987] ECR 3677, пасус 10; Спојени предмети C-104/89 и C-37/90 *Mulder and others and Heinmann v Council and Commission* [1992] ECR I-3061, пасус 9.

3.1.2. Накнада тзв. „додатне штете“²⁸

У ситуацији када је тужилац извршио неосновану уплату националном органу односно уплату на основу незаконитог прописа ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и при томе је претрпео штету у висини уплаћеног износа, директно подношење тужбе за накнаду штете СП би се сматрало недопуштеним. Подношење би се сматрало допуштеним једино уколико је тужилац претходно исцрпео све могућности да тражи накнаду штете од државе чланице пред националним судом.²⁹ Иста правила примењују се и у погледу наступеле споредне штете, која укључује исплату камата³⁰ и/или накнаду правних трошкова.³¹

С друге стране, специфична ситуација настаје када укупна претрпљена штета превазилази износе чију су исплату захтевали органи државе чланице, а ти додатни губици односно штета не могу да се окрактеришу као споредна штета. У том случају тужба у погледу те тзв. „додатне“ штете која је настала као искључива последица незаконитог акта ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ, а не услед деловања националних органа држава чланица може се директно поднети СП с обзиром да ни једно правно средство у том случају није доступно пред националним судовима.³² Такво решење је логично будући да се ради о штети која се не може приписати деловању државе чланице. Стога, у изложеној ситуацији, тужилац може да поднесе две одвојене тужбе: тужбу националном суду којом захтева повраћај износа који је незаконито уплаћени органима државе чланице и директну тужбу СП у погледу тзв. додатне штете која је претрпљена као искључиви резултат незаконитог акта ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и која се стога може приписати једино ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ.³³ Право на накнаду штете пред СП у овом случају не треба

²⁸У страног литератури се користи енглеским термин „unliquidated damage“, који се дословно преводи као „неликвидирана штета“.

²⁹Предмет 96/71 *Haegeman v Commission* [1972] ECR 1005, пасус 16; Предмет 26/74 *Roquette v Commission* [1976] ECR 677, пасус 11; Предмет 20/88 *Roquette v Commission* [1989] ECR 1553, пасус 15; Предмет Case T-429/04 *Trubowest Handel and Makarov v Council and Commission*, Пресуда од 9. јула 2008, пасуси 70-71.

³⁰ Предмет 26/74 *Roquette v Commission* [1976] ECR 677, пасус 12.

³¹T-167/94 *Detlef Nölle v Council and Commission* [1995] ECR II-2589, пасус 37, наведено према А. Ward, 375-391.

³²Овакво решење је очигледно, будући да оштећени нема основа да поднесе тужбу националном суду. В.В. Wils, 203; Предмет 26/74 *Roquette v Commission* [1976] ECR 677; Предмет C-282/90 *Vreugdenhil v. Commission* [1992] ECR I-1937, пасуси 13-15, наведено према А. Н. Türk, 259.

³³В. J. Sahlstrand, 16.

тумачитикао право које може да „исцрпљено“ пред националним судом.³⁴

3.2. Институт подељенеодговорности у случајевима аката које заједнички доносе држава чланица и ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ

Уколико је реч о штети проузрокованој заједничким незаконитим актом ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и државе чланице, подношење тужбе против ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ је допуштено, будући да, у начелу, и држава чланица и ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ могу да буду одговорне за штету.³⁵

У специфичним ситуацијама када укупан износ претрпљене штете превазилази губитке који одговарају износима неосновано уплаћеним националном органу или вредностима неосновано ускраћених дозвола, а штета је настала као последица заједничке одлуке ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и органа држава чланица,³⁶ поступак се покреће пред СП који тужбу за накнаду штете, у тим случајевима проглашава допуштеном.

Наиме, СП редовно прекида поступак како би сачекао исход поступка за накнаду штете који се води пред национални судом у погледу штете за коју су одговорни национални органи.³⁷ На тај начин, прекидајући ток поступка, СП избегава досуђивање накнаде штете тужиоцу у неодговарајућем износу, тачније у несразмерно високом или ниском износу.³⁸

4. ЗАКЉУЧНИ ОСВРТ

Иако бројност изложених решења, на први поглед, говори у прилог постојања веома сложеног режима подељене одговорности, сва решења су у суштини системски усклађена са захтевом за исцрпљивањем свихунутрашњих правних средстава која су подобна да доведу до накнаде штете, како би било могуће покретање поступка за накнаду штете пред СП.

Наиме, као што је већ раније истакнуто, СП претпоставља, да странке треба прво да исцрпе правна средства расположива пред

³⁴ Предмет 26/74 *Roquette v. Commission* [1976] ECR 677.

³⁵ В. Ј. Sahlstrand, 16.

³⁶ Као пример за то може да послужи случај *Kampffmeyer v Commission*, в. Спојени предмети 5, 7, 13-24/66 *Kampffmeyer v Commission* [1967] ECR 245.

³⁷ А. Н. Türk, 250.

³⁸ W. Wils, 203.

националним судовима у националном праву.³⁹ Претпоставка је даље оборива уколико је немогуће за подносиоца да употреби правно средство пред националним судом, тачније да оствари правну заштиту на националном нивоу, те се у тим случајевима тужба може поднети директно СП.⁴⁰

Истиче се у научним и стручним круговима да се доктрином исцрпљености унутрашњих правних лекова настојала умањити преоптерећеност предметима СП. Наиме, њеном применом се постиже веће анагажовање националних судова, кад год је то могуће и када се то не противи праву ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ. Стога за допуштеност тужбе пред СП, прво се захтева њено подношење националном суду. Тај принцип примењује се чак и у случајевима када се захтева повраћај неосновано уплаћеног износа коју су захтевали национални органи, а сама уплата извршена је укористфондова ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ.⁴¹

С друге стране, у академским круговима се као један од главних недостатака постојећег института подељене одговорности наводи одсуство могућности на страни тужиоца да покрене јединствени поступак против ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и државе чланице пред једним судом. На тај начин отежава се и усложњава остваривање ефикасне заштите права појединаца. Тако уместо одређивања јединог суда као надлежног, тужилац уколико сумња да постоји подељена одговорност између ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и државе чланице, треба да трага за одговарајућим правним средствима и да паралелно покрене одвојен поступке против ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и државе чланице: један пред СП и други пред националним судом. Избор одговарајућег правног лека не представља ни мало једноставан задатак за тужиоца, као уосталом ни одређивање туженог против којег се покрене поступак за накнаду штете.⁴²

Стога, део доктрине предлаже да би најправичније решење налагало увођење система солидарне одговорности, тако да орган ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ и органи државе чланице солидарно носе терет у погледу проузроковане штете.⁴³ Наиме, подносилац би тада могао да бира којег штетника ће да тужи и да захтева накнаду целокупне штете. Оптужени који не успе у спору и накнади целокупан износ штете, након тога

³⁹Предмет 96/71 *Haegeman v. Commission* [1972] ECR 1005.

⁴⁰S. Hargreaves, *EU Law Concentrate, Law Revision and Study Guide*, Oxford University Press, New York 2011², 82; Предмет 281 /82 *Unifrex v Commission and Council* [1984] ECR 1969 наведено према В. D. Chalmers, G. Davies, G. Monti, *European Union Law, Cases and Materials*, Cambridge University Press, Cambridge 2010², 436.

⁴¹J. Sahlstrand, 15.

⁴²*Ibidem*.

⁴³*Ibid.*, 17.

може да истиче захтеве према осталим штетницима у погледу прекомерно исплаћеног износ штете односно износа у погледу којег онније одговоран.⁴⁴

Као аргумент у прилог увођења солидарне одговорности истиче се и то што већина правних поредака држава чланица, примењују тај модел одговорности у случајевимапроузроковања штете, како би оштећеном била обезбеђена ефикасна и сигурна накнада, док би, с друге стране, штетник који исплати више него што износи његов удео имао право на регрес од осталих штетника у погледу прекомерно исплаћеног износа штете.⁴⁵

Предложено решење би свакако допринело унапређењу постојећег режима подељене одговорности у поретку ЕЕЗ/ЕЗ/ЕУ, пре свега резултирајући у повећању ефикасности тужбе за накнаду штете. Ефикасније обештећењедовело би и до потпунијег остваривањаправа на делотворни правни лек прописаног чланом 13. ЕКЈП, будући да оно има и одштетни карактер, служећи, између осталог, отклањању последица повреде.⁴⁶

⁴⁴D. Chalmers, G. Davies, G. Monti, 436.

⁴⁵Тако нпр. 46 од укупно 50 савезних држава САД-а предвиђа систем солидарне одговорности. Више о режиму солидарне одговорности в.Г. Lysén, „Three questions on the non-contractual liability of the EEC”, *Legal Issues of European Integration* 2/1985, 105.

⁴⁶Р. Етински, „Промена коју доноси Лисабонски уговор у корист права на делотворни правни лек“, *Зборник школе права Европске уније*, (ур. Д. К. Вукчевић *et al.*), Факултет правних наука, Универзитет Доња Горица, Подгорица 2011, 102.

Vesna Ćorić Erić, LL.M.
Research Associate
Institute of Comparative Law

CONCURRENT LIABILITY OF THE EUROPEAN UNION AND A MEMBER STATE

This paper provides a critical analysis of the concurrent liability of the European Union and a Member State, placing a particular emphasis on its notion, classification as well as on the legal effects of the given categorization within the EU legal framework. The paper further argues that in order to comply with requirements set out in article 13 of the ECHR (the right to an effective remedy), the current system of concurrent liability must be improved.

Key words: *Concurrent liability, European Union, Member States, Court of Justice, claim for compensation*